
PUBLIKAČNÉ STRATÉGIE A ICH VYUŽITIE VO VEDECKEJ ČINNOSTI

Ing. Ján Bocora

ABSTRAKT

Cieľom každého vedeckého pracovníka je prezentovať výsledky svojej práce v renomovaných odborných vedeckých časopisoch doma a v zahraničí. Články však musia spĺňať prísne kritéria, ktoré sa týkajú nielen kvality spracovania danej problematiky, ale aj rozsahu práce, štylistickej a formálnej úpravy. Rozhodujúcim faktorom je aj správny výber relevantného časopisu na publikovanie. V praxi často dochádza k tomu, že príspevky autorov sú odmietnuté napriek ich vysokej kvalite a originalite, pretože téma práce sa nezhoduje s odborným zameraním periodika, ktoré si autor vybral. Tento problém, ako aj mnohé iné, je možné účinne riešiť pomocou individuálnej publikačnej stratégie, ktorá identifikuje kvantitatívne ako aj kvalitatívne faktory na úspešné publikovanie vedeckých prác. Cieľom tohto príspevku je preto ponúknuť návod na vypracovanie takejto publikačnej stratégie.

Kľúčové slová: publikačná stratégia, výskum, vedecké práce, publikačná činnosť, vedecké časopisy

ABSTRACT

The goal of every young researcher and scientist is to present the results of his or her work in a well-known scientific journal. However, the contributions must meet strict criteria concerning not only the quality of the theoretical or analytical processing of specific issues, but also the scope of the work, formal and stylistic adjustments. The decisive factor in the overall process of publishing an article is the right choice of a relevant scientific journal. Despite high quality and originality of most of the contributions, these are rejected because the topic of the work does not coincide with the special focus of the chosen journal. To avoid similar mistakes, it is appropriate to develop a strategy that identifies quantitative and qualitative factors for a successful publishing. Therefore, the aim of this paper is to offer a guidance to develop such a publication strategy.

Key words: publication strategy, research, scientific papers, publications, scientific journals

JEL: Z00, Y20

ÚVOD

Úlohou každého vedeckého pracovníka je hľadať odpovede na otázky, ktoré vyplývajú zo súčasného stavu riešenej problematiky, ktorej sa autor venuje. V spoločenských, ekonomických, ale aj prírodných vedách je jadrom činnosti prezentácia výsledkov dlhodobého štúdia a výskumu v podobe odborných publikácií, výskumných textov alebo článkov vo vedeckých časopisoch. Preto je publikačná činnosť jedným z najdôležitejších ukazovateľov efektivity práce vedeckého pracovníka. Rozhodujúca však nie je len kvantita, ale najmä kvalita prezentovaných publikácií. Preto je v prvom rade dôležité nájsť kompromis medzi kvantitou a kvalitou práce. V praxi je často veľmi ťažké stanoviť si presný počet publikácií, ktoré chce autor vydať v priebehu určitého časového obdobia. Publikovanie výsledkov výskumu je totiž často podmienené novými skutočnosťami a údajmi, ktoré sa vyskytnú počas práce na vedeckej publikácii ako aj mnohými inými faktormi. Platí však, že čím viac kvalitných článkov autor vyprodukuje, tým viac sa odborná verejnosť dozvedá o jeho výskume, a tým väčšie príležitosti

sa mu naskytujú, či už vo forme finančnej podpory výskumu alebo ponuky spolupráce z renomovaných inštitútov z domova i zo zahraničia. Po kvantitatívnej stránke je preto vhodné, aby si autor určil primeraný počet publikácií za vybrané obdobie s prihliadnutím na náročnosť svojho výskumu ako aj svoje osobné schopnosti a predpoklady efektívne spracovať a prezentovať danú problematiku. Kvalitatívna stránka by mala vypovedať najmä o pochopení rozsiahleho teoretického rámca v konkrétnej oblasti a najmä autorovej schopnosti interpretovať tieto poznatky pre potreby vlastného výskumu, ktorý môže byť následne podložený empirickými a analytickými dôkazmi.

V spoločenských vedách je prvoradým cieľom každého vedeckého pracovníka prezentovať čo možno najviac výsledkov svojej práce v renomovaných odborných vedeckých časopisoch doma i v zahraničí. Príspevky však musia spĺňať prísne kritériá, ktoré sa týkajú najmä kvality prezentovaných výsledkov, ale aj rozsahu práce, štylistickej a formálnej úpravy. Výber relevantného časopisu na publikovanie predstavuje asi najdôležitejšiu fázu v procese publikačnej činnosti. V praxi často dochádza k tomu, že aj keď je autor presvedčený o kvalite svojej práce, tá nemusí vždy korelovať s odborným zameraním periodika, ktoré si autor vybral na publikovanie. Aby sme sa vyhli podobným chybám a plytvaniu času ako aj energie, je vhodné, aby sme si vypracovali vlastnú publikačnú stratégiu, ktorá zahŕňa kvantitatívne ako aj kvalitatívne parametre publikácií a databázu relevantných vedeckých časopisov, v ktorých je možné publikovať výsledky výskumu.

Publikačná stratégia vo svojej podstate predstavuje návod na publikovanie článkov, vedeckých prác alebo monografií. Môže byť veľmi nápomocná najmä pre začínajúcich autorov a mladých vedeckých pracovníkov, ktorým zatiaľ chýbajú skúsenosti s publikovaním výsledkov svojho výskumu v odborných časopisoch. Cieľom publikačnej stratégie je jednak zostaviť harmonogram publikačnej činnosti, jednak určiť minimálne kvalitatívne parametre vedeckých prác, ktoré autor plánuje publikovať. Preto treba, aby sa zhotoveniu tejto stratégie venovala dostatočná pozornosť a predišlo sa tak situáciám, keď autor nevie dostatočne reagovať na výzvy spojené s publikovaním vedeckých prác. Otázka teda je, ako správne publikovať výsledky svojej práce, ako vytvoriť optimálny publikačný plán, ako správne štrukturovať prácu, ako si vybrať vhodný časopis na publikovanie a ako reagovať na problémy spojené s celým publikačným procesom. Týmto ako aj iným otázkam sa budeme venovať v nasledujúcich častiach práce, pričom sa budeme opierať o inštruktážne materiály, postoje a odporúčania viacerých domácich a zahraničných autorov a renomovaných inštitúcií a univerzít. Výsledkom by mal byť jednoduchý, ale prehľadný návod na vytvorenie stratégie publikovania vedeckých prác a odborných článkov v domácich ale najmä zahraničných vedeckých periodikách.

1 Príprava publikačnej stratégie

Predpokladom úspešnej publikačnej činnosti študentov doktorandského štúdia a mladých vedeckých pracovníkov je dôsledná príprava publikačnej stratégie, v rámci ktorej sa autor sústreďuje na publikovanie svojich prác a článkov v špecifických odborných časopisoch s vysokým citačným indexom¹. Často však nie je ľahké presadiť sa v týchto periodikách, no vypracovanie stratégie písania vedeckých článkov a ich cieľená orientácia na konkrétne časopisy, môže naše šance zvýšiť. Lange definuje v prvotnej fáze prípravy publikačnej stratégie dve kľúčové otázky. Prvá je, či pri písaní odborných prác pracovať samostatne alebo v spolupráci s kolegami, ktorí majú rovnaké alebo podobné odborné zameranie. V prvom prípade je autor odkázaný na samostatnú prácu, keď je nútený venovať značné množstvo času aj úsilia štúdiu literatúry a zdrojov, aby dôsledne pokryl celú oblasť, ktorej sa chce vo svojej

¹ Citačný index vyjadruje podiel zaznamenaných citácií článkov periodika k celkovému počtu prác publikovaných za rok. Napr. ak je citačný index 1 a v danom časopise bolo za rok uverejnených 100 článkov, tak tento časopis zaznamenal za rovnaké časové obdobie 100 citácií.

práci venovať. V druhom prípade treba vytvoriť stabilný kolektív autorov, z ktorého sa každý venuje určitej časti danej problematiky, čím sa zredukuje čas na obsiahnutie celej agendy jedným človekom. Výhodou je aj okamžitá spätná väzba na čiastkovú prácu od ostatných členov skupiny, čím možno zvýšiť efektivitu a kvalitu celého výskumného a publikačného procesu. Druhou otázkou je výber špecializovaných odborných časopisov, v ktorých by sme chceli uverejniť výsledky nášho výskumu. Množstvo začínajúcich autorov si myslí, že vedecké časopisy sa prispôbujú autorovým potrebám ako aj obsahovej náplni jeho práce. Pravda je však presne opačná. Každý vedecký časopis má svoj vlastný štýl písania a odborné zameranie. Preto, ak chceme publikovať niektoré výsledky nášho výskumu, musíme prispôbiť vlastný prejav ako aj obsah práce potrebám konkrétneho časopisu.² Tejto problematike sa však ešte budeme venovať v osobitnej časti tohto príspevku.

Obsahom publikačnej stratégie nie sú len otázky štýlu a spôsobu publikovania alebo spoluautorstva. Bergman a Whitten upozorňujú na ďalšie dôležité prvky, ktorými sú:³

- Definovanie vlastných komparatívnych výhod voči ostatným vedeckým pracovníkom;
- Analýza iných vedeckých prác v danej oblasti, pozitíva a negatíva ich využitia na ďalšie spracovanie skúmanej problematiky, identifikácia vlastných silných a slabých stránok;
- Identifikácia kľúčových oblastí výskumu, s ktorými má autor najväčšie skúsenosti, a v ktorých disponuje značnými vedomosťami;
- Príprava výskumného zámeru, hypotéz a cieľov práce, metód a postupov, ktoré použijeme pri získavaní a overovaní výsledkov;
- Dôraz na prehľadnosť a interpretovateľnosť údajov a informácií použitých v texte práce, článok treba písať tak, aby čitateľ porozumel jeho obsahu a mohol ďalej využívať získané poznatky;
- Identifikácia predbežných výsledkov, ktoré chceme v práci dosiahnuť, a o ktorých sme si istý, že ich za použitia vybraných metód a postupov aj dosiahneme;
- Získanie recenzného posudku od kolegov, profesorov alebo iných odborníkov z oblasti nášho výskumu. Spätná väzba predstavuje jednu z najdôležitejších zložiek publikačnej stratégie. Na základe kritiky a odporúčaní, ktoré sme získali, je možné urobiť zásadné zmeny v obsahu alebo štruktúre článku, ktoré môžu rozhodnúť o jeho prijatí na publikovanie.
- Dodržiavanie citačných štandardov, pričom sa odporúča vždy využiť formát citovania platný pre konkrétny vedecký časopis.

Publikačná stratégia podáva návod na úspešnú prezentáciu vedeckých prác. Čím viac odborných článkov môže autor publikovať v recenzovaných časopisoch, tým viac sú hodnotené jeho názory a výsledky výskumu. V súčasných podmienkach je však veľmi náročné presadiť sa v konkurencii vysoko kvalifikovaných odborníkov a expertov zo špičkových svetových univerzít a vedeckých pracovísk. Príprava dôslednej stratégie je preto jedným z kľúčových prvkov v procese získania súhlasného stanoviska na publikovanie vedeckých prác v medzinárodne uznávaných vedeckých periodikách. Pozornosť treba venovať v prvom rade obsahovej stránke práce. Vedecké časopisy vyžadujú vysokú úroveň teoretického a analytického rámca ako aj vlastné prínosy k danej problematike, ktoré je autor schopný obhájiť za použitia relevantných údajov a postupov. Preto je vhodné, ak sa autor venuje len tým

² Lange, P. (2007): How to Write a Scientific Paper for a Peer-Reviewed Journal.

³ Bergman, M. – Whitten, G. (2012): Publication Strategies.

témam, v ktorých má už zvládnutý rozsiahly teoretický aparát, preštudované dostatočné množstvo literatúry a už rozpracovaných niekoľko prác alebo analýz.

Základnou ideou úspešnej publikačnej stratégie je vedieť odkomunikovať vlastné myšlienky a závery odbornej verejnosti, preto je dobré, ak máme zvládnutú základnú vedeckú terminológiu potrebnú k definovaniu danej problematiky. Je však vhodné, ak sa snažíme prezentovať nové fakty a výsledky takým spôsobom, ktorý nebude zbytočne čitateľa vystavovať mätúcim a komplikovaným formuláciám a definíciám. Napriek vedeckému zameraniu časopisov je často lepšie, ak práce píšeme v zrozumiteľnom a jednoduchom štýle, aby boli výsledky nášho výskumu ľahko pochopiteľné a interpretovateľné. Vždy musí byť čitateľovi jasné, ako sme sa dostali z bodu A do bodu B, ako sme využili poznatky teoretického rámca k vyvodu konkrétnych záverov.⁴ Okrem písomného prejavu a obsahovej náplne je rovnako dôležitá štruktúra práce, teda logická postupnosť, na základe ktorej vytvoríme prehľadný a zrozumiteľný text.

2 Štruktúra vedeckej práce ako súčasť publikačnej stratégie

Každá vedecká publikácia musí mať svoju vnútornú štruktúru, ktorá určuje postupnosť pri spracovávaní danej problematiky ako aj definovaní kľúčových problémov práce. Je potrebné zachovať obsahovo aj štruktúralnu nadväznosť vedeckého textu, aby bola zabezpečená prehľadnosť a zrozumiteľnosť celej práce a najmä jej výsledkov. Definovanie jasnej štruktúry textu je preto jedným z najdôležitejších bodov v rámci publikačnej stratégie. Ak sa raz autor rozhodne pre určitú štruktúru, mal by sa jej držať vo všetkých svojich prácach. Dôležité je pri tom vychádzať jednak z logickej postupnosti, aby sme sa vyhli chybám spojených s nesprávnym uvádzaním faktov v rôznych častiach práce (napr. uvádzanie predpokladaných výsledkov práce v úvode, nesprávne zaradenie teoretického rámca do textu a podobne) a jednak z princípu naplnenia všetkých potrebných podmienok pre dôsledné prezentovanie najdôležitejších záverov vlastného výskumu.

Vedecké práce majú za cieľ informovať verejnosť o najnovších poznatkoch z konkrétnych oblastí výskumu, zdokumentovať priebeh experimentu alebo dokázať aplikáciu rôznych teoretických konceptov pre riešenie špecifických situácií a problémov. Jedným zo základných znakov by mala byť ich zrozumiteľnosť, prehľadnosť a čitateľnosť. Túto podmienku možno naplniť za použitia jasnej a logickej štruktúry práce. Mason, Wright a Luu definujú tzv. *IMRAD* štruktúru (z anglického Introduction, Methods, Results and Discussion), ktorá kladie dôraz na identifikovanie štyroch základných častí vedeckej práce – úvod, metodológia, výsledky a diskusia.⁵ Tieto štyri časti predstavujú samotné jadro publikácie, kde sa čitateľ dozvedá o teoretickom ako aj praktickom prínose práce, postupoch a metódach použitých pri spracovaní danej problematiky ako aj o kľúčových výzvach a limitáciách, ktoré ovplyvňujú výsledky a závery výskumu. Z formálneho hľadiska prácu dopĺňajú ešte ďalšie dve časti, a to abstrakt a zoznam použitých zdrojov alebo citačný aparát práce.

Vo väčšine odborných periodík sa vyžaduje a uplatňuje nasledovná štruktúra práce:

- a) *Abstrakt*. Predstavuje krátky sumár predkladanej práce. Rozsah abstraktu je často obmedzený maximálnym počtom znakov alebo počtom riadkov. Cieľom abstraktu je vzbudiť záujem verejnosti a v krátkosti predstaviť hlavné problémy výskumu, postupy a metódy použité na dosiahnutie požadovaných výsledkov ako aj samotné prínosy práce a ich význam pre ďalšie objasnenie danej problematiky.⁶ V prípade zahraničných odborných časopisov je práve abstrakt

⁴ Carpenter, K. (2001): How to Write a Scientific Article.

⁵ Mason, P. – Wright, P. – Luu, N.H. (2007): Writing and Publishing A Scientific Article.

⁶ Writing Guide. George Mason University.

často jediným prvkom celej práce, ktorý rozhodne o tom, či si daný príspevok získa svojich čitateľov. Preto by mal byť abstrakt čo najvýstižnejší, mal by vzbudiť záujem čitateľa o celý obsah práce, a to jednak opisom kľúčových problémov, ktoré sa v práci pokúšame riešiť, a jednak vyzdvihnutím teoretických a praktických prínosov a hlavných záverov. Problémom pri formulovaní abstraktu je zlúčenie jeho obmedzeného rozsahu s jeho celkovou výpovednou hodnotou. Ako sme už naznačili, v renomovaných zahraničných časopisoch je abstrakt často jedinou pasážou práce, ktorá rozhoduje o záujme čitateľa. Preto treba využiť abstrakt ako „návnadu“ na zaujatie pozornosti čitateľa. Ako vyzdvihuje Gray, vyhnúť by sme sa mali jednak všeobecným formuláciám, ktoré nevypovedajú o zámeroch, cieľoch a prínosoch práce, a jednak príliš detailným údajom alebo teoretickým modelom, ktoré pre obmedzený rozsah abstraktu strácajú v danej časti svoj význam.⁷

- b) *Úvod.* Prvá, úvodná časť práce, by mala predstavovať analýzu teoretických predpokladov nami skúmanej problematiky, pri čom by sa malo vychádzať z konkrétnych, už existujúcich teórií, výsledkov a záverov publikovaných v iných odborných prácach a publikáciách.⁸ Zámerom je teda preskúmať konkrétnu problematiku v kontexte už existujúcich teórií. V úvode práce treba identifikovať konkrétnu stratégiu, na základe ktorej dospejeme od základných formulácií a teórií k špecifickým konečným výsledkom. Treba sa vyhnúť príliš všeobecnému opisu a širokým teoretickým rámcom, do ktorých rozobraná problematika spadá. Zamerať sa treba na špecifický a konkrétny teoretický aparát, v rámci ktorého budeme v ďalšej časti celú problematiku analyzovať. Aj tu však treba dodržať určitú mieru rozsahu pri rozbere existujúcej literatúry, aby nedošlo k tomu, že v úvode prezentujeme natoľko podrobné a rozsiahle množstvo teórií a informácií, že čitateľ sa nedozvie, ktorej teórie sa nakoniec budeme pridrižovať. Úvod by mal čitateľa uviesť do nami skúmanej problematiky, vysvetliť mu náš úmysel a ciele, a preto niekedy postačí aj stručný opis konkrétnych teoretických rámcov a postupov.⁹ V úvode sa taktiež odporúča vyzdvihnúť naše vlastné prínosy a myšlienky, ktoré napomôžu ďalšie rozpracovanie celej problematiky.¹⁰ Úvodná časť však nepredstavuje hlavnú časť práce, preto by sa jej nemal venovať príliš veľký priestor. Mason, Wright a Luu popisujú tzv. zásadu *KISS* (z anglického *Keep It Short and Simple*), na základe ktorej má úvod obsahovať len nasledovné informácie:¹¹

- Východiskové fakty a teórie;
- Súčasný stav rozpracovanosti danej problematiky;
- Medzery v súčasnom výskume a predpoklady pre vlastné prínosy;
- Konkrétne výskumné otázky, ktorým sa chceme v práci venovať;
- Stratégia a metódy, na základe ktorých sa dopracujeme k hodnotným výsledkom.

Steingraber tento rozsah ešte viac zjednodušuje a odporúča zamerať sa na tri najdôležitejšie zložky úvodnej časti práce, ktorými sú nasledujúce tri druhy informácií:¹²

⁷ Gray, D.E. (2009): *Doing research in the real world*. s. 51-52

⁸ *Writing Guide*. George Mason University

⁹ *Ibid.*

¹⁰ Bergman, M. – Whitten, G. (2012): *Publication Strategies*.

¹¹ Mason, P. – Wright, P. – Luu, N.H. (2007): *Writing and Publishing A Scientific Article*.

¹² Steingraber, S. (2010): *Guidelines for Writing Scientific Papers*.

- Podrobný opis danej problematiky a súčasný stav poznatkov v oblasti nášho výskumu;
 - Výskumný zámer a rozsah témy, ktorej sa chceme venovať, hlavné metódy, ktoré použijeme pri spracovaní problémových oblastí;
 - Hypotézy a hlavné predpoklady práce.
- c) *Metodológia*. Funkciou tejto časti práce je predstaviť a popísať všetky metódy, procedúry a prostriedky, pomocou ktorých sa dopracujeme k želaným výsledkom. Prínosy nášho výskumu sú relevantné len vtedy, ak ich je možné kedykoľvek opakovať v podmienkach a za postupov, ktoré sme stanovili. Preto treba venovať metodológii práce značnú pozornosť. Niekedy je vhodné rozdeliť metodológiu na viac častí a priradiť ich ku konkrétnym výsledkom práce, aby bol čitateľovi poskytnutý prehľadnejší náhľad na celý proces realizácie nášho výskumu.¹³ Podľa Graya, metodológia odôvodňuje použitie jednotlivých postupov a procesov, ako sú zber a analýza údajov, kvalitatívne a kvantitatívne metódy ich spracovania, prípadové štúdie alebo experimenty. Gray ďalej upozorňuje na to, že v tejto časti práce sa vyžaduje vysoký stupeň precíznosti a logického myslenia. Uvádza taktiež päť hlavných prvkov, ktoré treba zapracovať do metodológie výskumu:¹⁴
- Logická postupnosť použitých metód;
 - Cieľová skupina údajov a metóda výberu konkrétnych vzoriek;
 - Nástroje a techniky zberu a spracovania údajov;
 - Postup analýzy vybraných údajov;
 - Otázka etiky výskumu a získania údajov (napr. v prípade získavania údajov prostredníctvom dotazníkov je potrebné zachovať anonymitu respondentov, zaistiť dobrovoľnosť pri odpovedaní na otázky a zabezpečiť ochranu získaných údajov a podobne).

Cieľom metodológie je teda načrtnúť konkrétne postupy, na základe ktorých sa dopracujeme k želaným záverom. Súčasťou tejto časti práce je aj identifikácia limitov, v rámci ktorých je možné dané výsledky overiť a otestovať. Špecifické modely výskumu je často možné realizovať len v určitých podmienkach, preto definovanie obmedzení a limitujúcich rámcov nie je žiadnou prekážkou pre publikovanie kvalitnej analýzy, práve naopak, limity sú rovnocennou súčasťou práce a odrazom čestného úmyslu výskumného pracovníka prezentovať relevantné a originálne poznatky.

- d) *Výsledky*. Táto sekcia predstavuje najdôležitejšiu časť práce. Objasňuje ciele výskumu a prezentuje konkrétne informácie, závery a výsledky, ku ktorým sme dospeli za použitia existujúcej literatúry, teoretických a metodologických postupov. Treba sa sústreďiť najmä na prezentáciu konkrétnych výsledkov, byť čo najviac špecifický a vyhýbať by sme sa mali obsiahlym a všeobecným formuláciám, nejasným tvrdeniam a prebytočným informáciám, ktoré priamo nesúvisia so skúmanou problematikou. Pre lepšiu prezentáciu údajov je vhodné použiť tabuľky alebo grafy, ktoré čitateľovi poskytnú lepšiu predstavu o analyzovaných javoch. Výsledky práce môžu byť dvojakého charakteru. V prvom prípade dochádza k potvrdeniu našich hypotéz na základe analýzy konkrétnych údajov. To znamená, že skúmanú problematiku možno objasniť za použitia získaných informácií a v prostredí, ktoré sme si stanovili v metodike

¹³ Steingraber, S. (2010): Guidelines for Writing Scientific Papers.

¹⁴ Gray, D.E. (2009): Doing research in the real world. s. 58

výskumu. V druhom prípade dochádza k situácii, keď sa nám hypotézy nepotvrdili. Ale to nemusí to znamenať, že sme postupovali nesprávne. V informačných tokoch, štatistikách alebo rôznych publikáciách sa môžu vyskytovať anomálie, ktoré skresľujú výsledky analýz. Preto je vhodné popísať všetky obmedzenia a problémy, ktoré sa počas analytického procesu vyskytli a poukázať na ne ako prirodzenú súčasť výskumu. Taktiež je vhodné, ak sa o daných limitoch a ich vplyve na celkové výsledky zmienime v poslednej časti práce, diskusií.¹⁵

e) *Diskusia*. Cieľom poslednej časti práce je zhodnotiť nadobudnuté údaje a dosiahnuté výsledky v kontexte pôvodne stanovených hypotéz. Ide teda o „diskusiu“ o nasledovných skutočnostiach:¹⁶

- Vzťah medzi výsledkami a pôvodnými hypotézami, či vyvedené údaje potvrdzujú alebo popierajú nastolené hypotézy, aké sú modifikácie a limitácie celého procesu;
- Prepojenie našich výsledkov s predchádzajúcimi štúdiami, čím sa doplnia a rozšíria existujúce poznatky v oblasti;
- Objasnenie výskytu neočakávaných výsledkov, zdôvodnenie limitov a situácií, ktorým sme museli počas výskumnej činnosti čeliť.

Často dochádza k zlúčeniu časti výsledky a diskusia do jednej kapitoly. Je to najmä z dôvodu vyhnutia sa duplicitne prezentovaných faktov ako aj z dôvodu zjednodušenia a sprehľadnenia celej práce. V takom prípade je vhodné, ak sa sústredíme na sumarizovanie hlavných bodov, ktoré chceme čitateľovi prezentovať v našej práci, a ktoré by si mal v každom prípade pamätať. Taktiež môžeme upriamiť pozornosť na fakt, že daná oblasť výskumu si vyžaduje viac teoretických ako aj praktických poznatkov.¹⁷

Hlavný text článku by mal predstavovať ucelenú prácu, ktorá identifikuje hlavné problémy, metódy a ciele a vedie ku konkrétnym riešeniam, ktoré predstavujú prínos k celej problematike. Pre zefektívnenie a sprehľadnenie prezentovaných výsledkov používame tabuľky a grafy ako aj prípadové štúdie, ktoré napomôžu lepšie pochopenie údajov. Ich použitie je vhodné najmä v prípadoch, ak chceme čitateľa odkázať na väčšie množstvo informácií, ktoré analyzujeme jednak z časového hľadiska, jednak vo vzťahu k iným premenným. Dôležité je však využívať tabuľky a grafy v primeranom množstve a rozsahu, aby nedochádzalo k použitiu veľkého množstva tabuliek alebo schém bez potrebného teoretického a empirického popisu situácií. Steingraber upozorňuje, že tieto vizuálne prostriedky by mali predstavovať ucelené jednotky, ktoré sú samostatne schopné prezentovať konkrétne informácie, a to aj bez toho, aby sa čitateľ musel podrobne venovať textovej analýze týchto údajov. Ďalej odporúča, aby sa zabránilo duplicitnej analýze údajov, ktoré sú jednak súčasťou tabuľky a jednak ich podrobne popisujeme v texte. Je vhodné, ak po použití grafu alebo tabuľky, sústredíme pozornosť len na stručný popis najdôležitejších informácií, ktoré z nich vyplývajú.¹⁸ Integrovanou súčasťou textu sú aj referencie. Zoznam referencií by mal byť primeraný dĺžke článku a zároveň by mal poskytnúť čitateľovi návod na prehĺbenie vedomostí v danej oblasti.¹⁹ Citačnému aparátu treba venovať obzvlášť zvýšenú pozornosť. Na jednej strane preto, aby sa zabránilo akémukoľvek podozreniu z plagiátorstva, ktoré podľa Grančaya a Szikorovej predstavuje podvod, ktorý

¹⁵ Writing Guide. George Mason University

¹⁶ Steingraber, S. (2010): Guidelines for Writing Scientific Papers.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Bergman, M. – Whitten, G. (2012): Publication Strategies.

zahŕňa ukradnutie cudzej práce ako aj klamstvo a popieranie tohto skutku,²⁰ čím sa autor vystavuje nie len diskvalifikácii z vedeckej obce, ale dokonca aj trestnému stíhaniu. Na druhej strane zoznam použitej literatúry predstavuje dôkaz o autorovej schopnosti dôsledne sa orientovať v danej problematike.

3 Publikovanie vedeckých prác ako súčasť publikačnej stratégie

Definovanie témy, štýlu písania a štruktúry prezentovania výsledkov vedeckej práce sú stále len pilotnými fázami v celom procese publikovania. Samotné publikovanie predstavuje veľmi zložitý a časovo náročný proces, ktorý má niekoľko základných fáz. Celý tento proces však začína ešte pred premyslením si témy odborného článku. Výber relevantného časopisu, v rámci ktorého sme sa rozhodli publikovať výsledky našej práce, je jedným z najdôležitejších faktorov v celom procese implementácie publikačnej stratégie ako aj v procese publikačnej činnosti vedeckého pracovníka.

Skôr ako si premyslíme obsahové zameranie našej práce, treba urobiť dôsledný rešerš vedeckých a odborných časopisov, ktoré sú svojim obsahom najviac príbuzné oblasti, ktorej sa venujeme. Prvé, čo by nás malo zaujímať je odborná úroveň časopisu, jeho citačný index ako aj zoznam osôb pôsobiacich v edičnej rade. Odborná úroveň a citačný index svedčia o kvalite daného periodika, ako aj o jeho schopnosti osloviť svojim obsahovým zameraním širšie spektrum čitateľov v rámci vedeckej komunity. Pri výbere odborného časopisu máme na výber dve skupiny. Prvú tvoria časopisy všeobecnejšieho tematického zamerania, ktoré, napríklad v oblasti spoločenských vied, pokrývajú politické, ekonomické alebo právne otázky. Druhú skupinu tvoria vysoko špecializované časopisy, ktoré sa orientujú len na určitú problematiku ako sú environmentálne otázky, kultúrne vzťahy alebo otázky bezpečnosti. Vždy je však dobré, ak si pri výbere konkrétnych časopisov prečítame niekoľko článkov, čím zistíme, akým témam a otázkam sa venuje najväčšia pozornosť. Pri výbere relevantného časopisu na publikovanie je takisto rozhodujúci fakt, či ide o tlačенú alebo internetovú verziu. Tlačené periodiká majú často obmedzený rozsah a dlhší čas odozvy od dátumu zaslania článku na recenzovanie edičnej rade. On-line periodiká poskytujú výhodu v tom, že rozsah príspevkov nie je striktno ohraničený, čiže autor sa môže zamerať na podrobnejšiu analýzu väčšieho množstva údajov. Taktiež čas od zaslania článku do redakcie až po jeho publikovanie je omnoho kratšia ako v prípade tlačенých formátov.²¹ V každom prípade, či už sa rozhodneme pre akýkoľvek vedecký časopis, našou úlohou je osloviť najmä jeho čitateľa. Preto treba dbať zvýšenú pozornosť nie len na jazyk a písomný prejav ale aj na konštrukciu celej práce, aby bola prehľadná a vedela osloviť nie len redakčnú radu, ale najmä samotného čitateľa, teda odbornú verejnosť.

Každý vedecký časopis má svoje vlastné pravidlá publikovania odborných článkov. Inštrukcie pre prispievateľov sa týkajú najmä obsahového zamerania jednotlivých vydaní, rozsahu práce ako aj formálnej a štylistickej úpravy. Aj preto je vhodné, aby sme si pri výbere konkrétneho časopisu vždy prečítali niekoľko už publikovaných článkov, aby sme získali prehľad o nárokoch na uverejnené práce, čím si navyše vytvoríme komplexný obraz o tom, či je naša práca a náš písomný prejav vôbec relevantný pre daný časopis. Z toho dôvodu by mal samotnému procesu písania práce predchádzať výber odborného periodika, pretože vždy je jednoduchšie písať podľa konkrétnych formálnych alebo tematických inštrukcií ako spätne prepisovať už hotový text. Procedúru od výberu časopisu až po úspešné publikovanie je vhodné rozdeliť do niekoľkých fáz. Lange odporúča nasledovný postup:²²

²⁰ Grančay, M. – Szikorová, N. (2011): Nová metodika tvorby písomných prác. Pravidlá písania seminárnej práce. s. 58

²¹ Mason, P. – Wright, P. – Luu, N.H. (2007): Writing and Publishing A Scientific Article.

²² Lange, P. (2007): How to Write a Scientific Paper for a Peer-Reviewed Journal.

1. *Identifikácia publikačných možností a kontaktovanie vybraných časopisov.* V prvom rade si treba zistiť všetky možnosti pre publikovanie výsledkov nášho výskumu. Pri identifikácii možných časopisov na publikovanie našich záverov by sme mali mať aspoň základnú predstavu o publikačnom profile časopisu a jeho „publikačnej kultúre“, ktoré by zodpovedali našim aktuálnym potrebám. Pri tom sa však netreba obmedzovať geografickou blízkosťou. V súčasnosti celá komunikácia ako aj zaslanie článku s následnou odozvou prebieha elektronicky, preto by naša databáza relevantných vedeckých periodík mala mať globálny charakter. Najlepšie vedecké práce sa uverejňujú v časopisoch s vysokým „impact faktorom“ alebo vysokým citačným indexom. Ide o prestížne vedecké časopisy, ktoré si zachovávajú vysoký dôraz na kvalitu publikovaných článkov, a ktoré majú veľmi pozitívnu odozvu od čitateľov, prejavujúcu sa vo vysokom počte citácií. Najvýznamnejšie medzinárodné periodiká dosahujú faktor 10 a viac, špecializované vedecké časopisy, ktoré sa zameriavajú len na konkrétnu problematiku, majú faktor 1-10. Regionálne alebo domáce odborné časopisy majú citačný index menší ako 1.²³ Po tom, ako sa rozhodneme pre konkrétne časopisy, treba osloviť ich redakčnú radu. Na tento účel slúži zaslanie abstraktu spolu so sprievodným listom. Abstrakt by mal v stručnosti oboznámiť redakčnú radu s plánovaným obsahovým zameraním a cieľmi našej práce. Sprievodný list je text orientovaný jednak na vyzdvihnutie vedeckej úrovne a kvality daného časopisu, významu a prínosov prác najčastejších autorov a členov redakčnej rady, čiže na vytvorenie pozitívneho imidžu časopisu v očiach odbornej verejnosti, a jednak na stručný popis autorovej doterajšej akademickej alebo profesionálnej kariéry, zmieniť sa treba o predchádzajúcich úspešných publikáciách a prácach, čiže ide skôr o vytvorenie pozitívneho imidžu autora z pohľadu členov redakčnej rady. Dobrým návodom je byť príliš skromný, ale ani príliš sebaistý. Treba brať na vedomie, že členovia redakčnej rady dostávajú stovky až tisícky ponúk na publikovanie článkov, pričom musia vybrať len tie najrelevantnejšie z pohľadu obsahu alebo profilu autora. Preto, v prípade doktorandov alebo mladých vedeckých pracovníkov, nie je nutné, aby sa predstavovali svojou funkciou, to môže vyznieť v neprospech autora, na ktorého sa bude nazeráť ako na málo skúseného s písaním vedeckých prác. Obraz autora treba vykresliť na základe doterajších výsledkov, skúseností a orientácie práce a nie na základe veku alebo funkčného zaradenia. Ak splníme tento predpoklad, nemusíme sa báť osloviť svojou prácou aj tie najserióznejšie vedecké periodiká s vysokým citačným indexom. Prezentované myšlienky alebo názory môžu získať pozitívnu odozvu od členov redakčnej rady aj napriek tomu, že ide o málo známeho alebo začínajúceho autora. V opačnom prípade, teda ak článok časopis neuverejní, získa autor aspoň objektívnu a kvalitnú spätnú väzbu, ktorá ho povzbudí do ďalšej práce.²⁴
2. *Vytvorenie originálneho názvu práce.* Názov článku je veľmi dôležitým prvkom pre jeho publikovanie. V prvom rade by mal vzbudiť záujem čitateľa, prinútiť ho k zamysleniu a následnej diskusii. Mal by byť jasný a výstižný vo vzťahu k obsahu celej práce, ale môže byť aj kontroverzný vo forme otázky alebo parafrázy.²⁵ Názov článku je prvá vec, ktorá upúta pozornosť čitateľa. Mal by preto prezradiť alebo aspoň naznačiť hlavnú ideu práce, teda čím sa článok

²³ Mason, P. – Wright, P. – Luu, N.H. (2007): Writing and Publishing A Scientific Article..

²⁴ Bergman, M. – Whitten, G. (2012): Publication Strategies.

²⁵ Ibid.

zaoberá, akým otázkam sa venuje, akú problematiku sa pokúša riešiť. Vždy je vhodné čerpať inšpiráciu pre titulok vlastného článku z prác iných autorov. Ak sme sa rozhodli pre konkrétny časopis, mali by sme si nájsť podobnú konštrukciu názvu práce ako majú príspevky iných autorov.

3. *Napísanie práce.* Vytvorenie uceleného textu, ktorý rozoberá určitú problematiku je ďalšou časťou procesu, ktorý vedie k publikovaniu vo vedeckých časopisoch. Ak sa chceme presadiť v renomovaných vedeckých periodikách, mali by sme sa venovať len témam, ktorých teoretický aparát ako aj praktické otázky máme dostatočne naštudované. Pri písaní musíme mať vždy na pamäti cieľ práce ako aj konkrétne výsledky, ku ktorým sa chceme dopracovať. Pri svojich argumentoch treba byť presvedčivý a vychádzať z existujúcich poznatkov. Nikdy by sme nemali končiť prácu poukázaním na potrebu ďalšieho rozpracovania danej problematiky, pretože tak len upozorníme na nedostatočnú hĺbku a rozsah vlastného spracovania. Pri písaní odbornej práce často rezonuje otázka písania v prvej osobe jednotného a množného čísla alebo tretej osobe. Maloy upozorňuje na to, že prvá osoba je vhodná iba v prípade, ak ide o originálny výskum jednotlivca, ktorý prezentuje vlastné myšlienky, postoje a výsledky. V iných prípadoch sa využíva množné číslo alebo tretia osoba. Text práce tak vyznie objektívne a s dôrazom na všeobecne uznávané fakty namiesto subjektívne koncipovaných názorov, ktoré by nemali byť súčasťou odborných publikácií.²⁶
4. *Získanie spätnej väzby.* Spätaná väzba, či už od kolegov, starších akademických funkcionárov alebo expertov z oblasti nášho výskumu, predstavuje elementárny prvok a neoddeliteľnú súčasť publikačnej stratégie. Bez získania spätnej väzby by sme ani nemali uvažovať o oslovení odborných časopisov. Vždy je vhodné získať akýkoľvek názor druhej strany, či už pozitívny alebo negatívny, na celkový obsah a prevedenie práce. Nezainteresovaná osoba nás dokáže upozorniť aj na chyby, ktoré sme možno viackrát prehliadli. Odborník v danej oblasti nám poskytne konštruktívnu kritiku, na základe ktorej môžeme urobiť zásadné zmeny vedúce k potenciálnej akceptácii danej práce vo vedeckých časopisoch.
5. *Zaslanie práce redakčnej rade vybraných vedeckých časopisov.* Po zaslaní finálnej verzie článku redakčnej rade treba čakať na posudok a stanovisko editorov. Toto obdobie však môže trvať aj niekoľko mesiacov a môže vyústiť do prijatia článku na publikovanie, do výzvy na prepracovanie niektorých častí alebo na celkové zamietnutie. Ak nám edičná rada zašle príspevok na prepracovanie s tým, že by sme mali urobiť zásadné zmeny v obsahu práce, tak aby to korelovalo so zameraním časopisu, máme možnosť túto výzvu odmietnuť. Či už je stanovisko pozitívne alebo negatívne, vždy by sme mali mať premyslené nové výskumné námety a hypotézy, ktoré by sme chceli overovať a premietnuť do novej publikácie.
6. *Akceptovanie príspevku a jeho následná publikácia.* Publikovaním článku vo vedeckom časopise sa končí celý proces, ktorý sme načrtli v predchádzajúcich častiach a začína sa nová etapa s novým publikačným zámerom.

Publikačný cyklus teda môžeme rozdeliť na viacero etáp, pričom je veľmi dôležité, aby sme venovali dostatok pozornosti každej z nich. Pri výbere témy je vhodné držať sa

²⁶ Maloy, S. (2001): Guidelines for Writing a Scientific Paper.

najaktuálnejšej problematiky alebo sa snažiť o nové originálne využitie už etablovaných teoretických poznatkov. Prvoradým cieľom každého autora by malo byť prezentovanie čo najviac vlastných relevantných poznatkov a prínosov k vybranej téme, a to takým spôsobom, ktorý zaujme nie len redakčnú radu významných odborných časopisov, ale najmä čitateľov, teda príjemcov informácií.

ZÁVER

Publikačné stratégie predstavujú účinný nástroj pre začínajúcich ale i skúsených autorov a vedeckých pracovníkov na zvýšenie svojho akademického a odborného kreditu v očiach širšej verejnosti. Publikovanie výsledkov výskumu v domácich a najmä zahraničných odborných časopisoch je cieľom a zároveň výsledkom dlhodobého procesu, ktorý sme v práci podrobne analyzovali a popísali jeho jednotlivé fázy. Treba, aby sme dodržali postupnosť a štruktúru celého procesu, vyhli sa najčastejším chybám a omylom a pracovali systematicky a trpezlivo na konkrétnych výsledkoch. Odmenu za vynaložený čas a energiu bude publikovanie a následné ocenenie výsledkov nášho výskumu od čitateľov renomovaných časopisov, čo môže autorovi vytvoriť nové možnosti a príležitosti v akademickej ako aj verejnej či súkromnej sfére. Vždy však treba klásť dôraz na kvalitu a aktuálnosť prezentovaných výsledkov, na ich praktické ako aj teoretické využitie ako aj na kvantitatívny rozmer celej našej publikačnej činnosti. Menej je niekedy viac, a to platí najmä o publikačnej vedeckej činnosti. Ak sa chce autor presadiť v relevantných odborných časopisoch, treba venovať viac času kvalitatívnej stránke výskumu ako publikovaniu veľkého množstva článkov, ktorých prínosy sú marginálne pre teóriu ako i pre prax. Rozhodujúcim faktorom je aj cieľová skupina, pretože v praxi je veľký rozdiel, ak výsledky nášho výskumu zaujmú len niekoľko desiatok poslucháčov na medzinárodnej konferencii, alebo niekoľko tisíc čitateľov medzinárodných vedeckých časopisov. Obmedzovanie tzv. „konferenčného turizmu“ a zameranie sa na publikovanie výsledkov v zahraničných vedeckých periodikách preto výraznou mierou dokáže ovplyvniť kredibilitu nášho výskumu ako aj našu ďalšiu vedeckú činnosť a kariéru. Optimálnou kombináciou uvedených faktorov získame návod na definovanie optimálneho množstva a kvality publikácií, ktoré sú konkurencieschopné nie len na národnej, ale aj medzinárodnej úrovni.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. BERGMAN, M. – WHITTEN, G. (2012): *Publication Strategies*. Prednáška v rámci 2012 IPSA Summer School on concepts and methods in political science and international relations. University of Sao Paulo, Brazil. 9.2.2012.
2. CARPENTER, K. (2001): How to Write a Scientific Article.[online] In *The Journal of Paleontological Sciences*, 2001. [Citované 5.3.2012] Dostupné na internete: <<http://www.aaps-journal.org/submission%20pdf/How%20to%20Write%20a%20Scientific%20Paper.pdf>>.
3. GRANČAY, M. – SZIKOROVÁ, N. (2011): *Nová metodika tvorby písomných prác. Pravidlá písania seminárnej práce*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2011. 86 s. ISBN 978-80-225-3168-9.
4. GRAY, D.E. (2009): *Doing research in the real world*. 2nd edition. London: SAGE Publications, 2009. 604 s. ISBN 978-1-84787-336-1.
5. LANGE, P. (2007): How to Write a Scientific Paper for a Peer-Reviewed Journal. [online] [Citované 8.3.2012] Dostupné na internete: <http://www.parint.org/isajewebsite/bookimages/isaje_2nd_edition_chapter5.pdf>.
6. MALOY, S. (2001): Guidelines for Writing a Scientific Paper. [online] [Citované 9.3.2012] Dostupné na internete: <<http://www.sci.sdsu.edu/~smaloy/MicrobialGenetics/topics/scientific-writing.pdf>>.

7. MASON, P. – WRIGHT, P. – LUU, N.H. (2007): Writing and Publishing A Scientific Article. [online] [Citované 13.3.2012] Dostupné na internete: <http://centaur.vri.cz/docs/BELOS/Mason_-_Writing_and_Publishing_a_Scientific_Paper.pdf>.
8. STEINGRABER, S. (2010): Guidelines for Writing Scientific Papers. [online] [Citované 6.3.2012] Dostupné na internete: <<http://www.bms.bc.ca/resources/library/pdf/GuidelinesScientificPapers.pdf>>.
9. WOLFE, J. (2008): Writing and publishing a scientific paper. [online] In *The University of New South Wales*. [Citované 7.3.2012] Dostupné na internete: <<http://www.phys.unsw.edu.au/~jw/paper.html>>.
10. Writing Guide. [online] In *George Mason University*. [Citované 6.3.2012] Dostupné na internete: <<http://classweb.gmu.edu/biologyresources/writingguide/ScientificPaper.htm>>.

KONTAKT

Ing. Ján Bocora
Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie
Fakulta medzinárodných vzťahov
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1/B
85235 Bratislava
E-mail: jan.bocora@euba.sk